

גיליון שבועי
תולדות

גיליון: 215 שנה ד'
התשע"ז

שבת שלום
ומבורך!

אשכול יוסף

חידושים נפלאים בפרשת השבוע ומועדי ישראל

מאת הצב"ר רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" ליוני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ז

בברכת מרנן ורבנן מעתיקי השמועה ארזי הלבנון הגאונים הגדולים רבותינו ראשי הישיבות
ראש ישיבת "מורת יוסף" מוהר"ר **משה צדקה** שליט"א ראש ישיבת "חברון" מוהר"ר **דוד כהן** שליט"א חבר מועצת גדוה"ת

"ויאמר אחותי היא כי ירא לאמר אשתי פן יהרגוני אנשי המקום על רבקה כי טובת מראה היא" (כ"ז, ז')

למה לא לומדים שהאשה ניתרת במיתת הבעל מאברהם ויצחק שנתיראו פן יהרגום כדי לישא נשותיהם?

הגמ' במסכת קידושין דף יג ע"ב מבררת מניין לתנא שהאשה ניתרת להינשא לאחרים במיתת הבעל. ויש להקשות למה הגמ' לא לומדת שהאשה ניתרת במיתת הבעל מעצם הכתוב "והיה כי יראו אותך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו" הרי שהיה אברהם ירא שיהרגוהו המצרים כדי שלא תהיה שרה אסורה עליהם באשת איש, וכן מצינו בפרשתן שהיה יצחק ירא לומר על רבקה שהיא אחותו פן יהרגוהו אנשי גרר כדי לישא את רבקה?

יישוב א' - דיו לבא מן הדין להיות כנידון שתהיה מיתה מתירה דווקא כשאין לבעל בנים

מצאתי תירוץ נפלא בספר פרדס יוסף (הביאו בספר יקרא דאורייתא), שכתב ליישב קושיית התוספות (ד"ה לכו"ע בעשה) למה לא למדו שמיתת הבעל מתירה ק"ו מגט, ומה גט שאינו מתיר ליבם בכל זאת מתיר לעלמא, מיתה שמותרת ליבם כל שכן שתתיר לעלמא. ומתרץ הפרדס יוסף שאם היינו לומדים שמיתת הבעל מתרת מק"ו מיבם, היה עדיין מקום לומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון, מה מיתה יבם מתירה כשאין לבעל בנים, כך בעלמא מיתה הבעל מתירה רק כשאין לו בנים, והגמרא רוצה ללמוד היתר מיתה הבעל גם כשאין לבעל בנים.

ועל פי זה כתב ליישב גם את קושיית השואל ומשיב (תליתאה ח"ג סימן ל"ו) למה הגמרא לא לומדת שמיתת הבעל מתירה ממקרא מפורש (ויקרא כ"ב י"ג) "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל", ואם מיתה הבעל אינה מתירה אם כן למה שבה אל בית אביה, הלא עדיין יש לה דין נשואה לישראל, וכיצד תאכל בתרומה ובקדשים? ולאור האמור מיושב, שגם שם יש לדחות דיו לבא מן הדין להיות כנידון, שתהיה האשה מותרת דווקא אם אין לה בנים, אבל מניין לנו שתהיה מותרת האשה במיתת הבעל גם כשיש להם בנים.

ואשר על כן גם כאן אם נבוא ללמוד שמיתת הבעל מתירה מקרא דאברהם, עדיין היה מקום לומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון, שמיתת הבעל מתירה רק כשאין לבעל בנים, שהרי לאברהם אבינו עדיין לא היה בנים, ואת זה כבר אפשר ללמוד מק"ו מגט ויבם.

ולכא' דבריו צע"ג, שהרי עדיין ניתן ללמוד מיצחק בפרשתן שירד לגרר לאחר שכבר נולדו לו יעקב ועשיו, ובכל זאת נתירא כאמור שמא יהרגוהו כדי לישא את רבקה אשתו.

יישוב ב' - יהרגוהו שלא יוכל למוסרם למלכות

הדעת זקנים מבעלי התוספות מבאר שהיה אברהם אבינו סבור שהמצרים יהרגוהו כדי שלא יוכל להתלונן עליהם אחר כך אצל המלכות. ולפי זה גם מיושב היטב שלא היתה כוונת אברהם שיהרגוהו כדי שעל ידי זה תהיה שרה מותרת, אלא יהרגוהו כדי שלא ימוסרם למלכות. וכן י"ל בעניין יצחק.

יישוב ג' - יהרגום כדי שיתייאשו מנשותיהם

ע"ל על פי מה שביארו בספר צידה לדרך ובבאר התורה (פרשת לך לך, הובא ע"י אחד הת"ח בספר הנפלא מועדי אשר גליון תפ"א) שלא היתה כוונת אברהם שעל ידי שיהרגוהו תהיה שרה מותרת להם, שהרי כמו שהמצרים לא היו יראים לאיסור שפיכות דמים כך לא היו יראים לאיסור אשת איש, אלא אברהם אבינו היה סבור שהמצרים יהרגוהו לפי שיהיו סבורים שכל זמן שהוא חי לא תהיה דעתה נוחה ולא תתרצה לאחרים, שאין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי (סנהדרין כב:), אבל אחרי שיהרגוהו כביכול תתיאש ממנו ותתרצה להינשא להם ברצון. וכן י"ל לעניין יצחק.

ישוב ד' - היו הורגים מפני אמונתם הטפלה שאשה נאה מותרת רק לאלוהיהם

ע"ל על פי מה שביאר המלבי"ם (בראשית י"ב) שבימי קדם כל אשה שראו בה הגויים יופי מופלגת למעלה מן הרגיל היו מיחסים לה אלהות והיו מהבילים שהיא בת אלוה פלוני ושהאלהים חושקים אותה, והיה אסור לאיש הדיוט ליגע בה וכל שכן שיקחנה לאשה, שהיה חייב מיתה שמועל בקדוש, לבד המלך שהיה גם כן אלוה אצלם היה מותר לו לקחתה. ועל כן חשש אברהם שכשיראו אותה המצריים יאמרו איך יתכן שאשתו זאת, והלא פגם בכבוד אלהות ויתחייב מיתה בנימוסיהם, ועל ידי זה יהרגוהו, אבל לא היתה כוונת אברהם שעל ידי שיהרגוהו ניתרת. וכן י"ל לעניין יצחק.

ישוב ה' - יהרגוהו כי אלמנה איסורה קל יותר בלאו

ע"ל שאי אפשר ללמוד היתר מיתת הבעל מעובדא דאברהם, לפי שעוון אשת איש בחיי הבעל ודאי הוא יותר חמור מאשר במותו, וכמו שמשמע בגמרא שלולא ההיתר בתורה היה הו"א לומר שאשת איש שבעלה חי הרי היא בסקילה, ואם בעלה מת הרי היא רק בלאו. ולכן יש לומר שמשמע זה היו מעדיפים המצרים להרוג את אברהם, ולא מפני שמיתת הבעל מתירה לגמרי. וכן י"ל לעניין יצחק.

ישוב ו' - אין למדין מקודם מתן תורה

בלא"ה כבר נתבאר בכמה מקומות שאין למדין מקודם מתן תורה, וכמו שכתבו התוס' במו"ק (כ. ד"ה מה) בשם הירושלמי שלא לומדים חיוב אבלות ממה שנאמר ביוסף "ויעש לאביו אבל שבעת ימים" לפי שאין למדין מקודם מתן תורה. ושוב ראיתי שכן תירץ בגליוני הש"ס. ואף על פי שבשו"ת שבות יעקב (ח"א ס"ס כ"ו) כתב שמצינו כמה פעמים בש"ס ופוסקים שלמדו מקודם מתן תורה, ועיקר מצות פריה ורביה למדנו מבריייתו של עולם. ובספר תחלת חכמה כתב גם כן דמילתא דמסתברא למדין מקודם מתן תורה, (ועיין עוד מה שנתבאר בזה בהערה לחידושים בדף מא.). מכל מקום עדיין יש כאן סברא לחלק בין קודם מתן תורה שהיה חלות הקידושין קל בהרבה יותר מאחרי מתן תורה.

ישוב ז' - במתן תורה התחדש שרק מעשה הגירושין מצד הבעל מתירה

ע"ל שכיון שלפני מתן תורה היתה האשה יכולה להתיר ולהפקיע עצמה מאיסור אשת איש על ידי שהיתה פורשת ממנו, וכמבואר ברמב"ם (פ"ט מהלכות מלכים ה"ח), ממילא ודאי סברא פשוטה היא שקודם מתן תורה האשה היתה ניתרת במיתת הבעל, אבל מזה ראיה שתהיה האשה ניתרת במיתת הבעל גם אחרי מתן תורה, שהרי עתה כל מעשה הגירושין תלויין אך ורק בבעל לבדו.

ישוב ח' - גירשו נשותיהם באומרים "אחותי היא" כדין בן נח שמגרש בדיבור בלבד

ע"ל על פי מה שכתב ליישב הגר"ח מברסק זצ"ל איך אמר אברהם על שרה שהיא אחותו ולא חשש שתכשל באיסור אשת איש, ותירץ דהלא הלכה היא בבני נח שיכולים בעל ואשה להתגרש זה מזה בדיבור בלבד, ויכולה אף האשה לשלח את עצמה מבית בעלה (רמב"ם מלכים פ"ט ה"ח), נמצא שכשאמר אברהם על שרה, "אחותי היא" כלל בזה שאינה אשתו, ובדיבור זה לבד גירשה, [ועי' אבן האזל ח' אישות (פ"א ה"א) שפירש כעין זה, והארכתי בזה בכרם יוסף ב"ק צב.]. וכן י"ל בעניין יצחק.

המאמר בגיליון זה לקוח מתוך הספר רב המכר "שיעורי כרם יוסף קידושין"

הספר שנתקבל באהבה וחיבה בעולם התורה ולא מש משולחנם

של ראשי הישיבות מגידי השיעורים ומרביצי התורה!

ייחודיו של הספר בהיותו מקיף את כל הנושאים המדוברים על סדר הדף, תוך היקף אדיר של כל התשובות לכל השאלות!!! בייחוד על הדפים מ"א מ"ב מ"ג אשר עליהם כתב וערך המחבר למעלה מ-200 עמודים.

הספר מעוטר בהסכמתו הנלהבת של רבינו ראש הישיבה

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון" וחבר מועצת גדולי

י-ם: הפצת ספרי קודש רח' דוד 1 ש. הבוכרים, יפה נוף צומת בר אילן, ספר הספרים שם, ספרי מאה שערים מא"ש 15, אור החיים סנטר מאה שערים, ב"ב: משפ' שבתאי רח' ר' עקיבא 44 פינת הרב קוק, (מעל סלקוס), 03-5796146 (9 באינטרקום) ביתר: משפחת סימן טוב, רחוב בן זכאי 7 - 02-5808831 קרית ספר: משפ' שחמורוב מסילת יוסף 4 ק"ג, 052-7606856
לברורים והזמנות בכל רחבי הארץ: 054-60007/8 02-5373570

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת: בידך ליטול חלק ולהיות שותף בהוצאת הספר "אשכול יוסף" על התורה, שהיה מנכסי צאן ברזל של הספרות התורנית לכל הדורות!!! הספר יכלול את כל המאמרים עה"ת שפורסמו בעלוני אשכול יוסף מיום היווסדה, בתוספת נופך מרובה, בכל פרשה 5 מערכות של קושיא ועשרות תירוצים. הספר מכיל כ-2500 עותקים. הדפסת הספר מתעכבת בשל קשיים בהשגת המימון הנדרש להגשתו לדפוס. אשרי הזוכה ליטול חלק ולהיות שותף בהדפסתו והפצתו לזיכוי הרבים לבתי המדרשות והישיבות ברחבי הארץ: ניתן להקדיש ולהנציח (לברכה והצלחה, לע"נ, זש"ק, וכו') הקדשת רבע עמוד: 500 ₪. חצי עמוד 1000 ₪. עמוד שלם 2000 ₪. התקשר עוד היום: 054-60007/8
keremyosef@okmail.co.il

גיליון "אשכול יוסף" יו"ל לזיכוי אלפי ישראל על ידי האחים הנעימים היקרים והחשובים אוהבי התורה ולומדיה מיחידי סגולה ידידנו היקרים כמר גדעון ניסים ומר אהרן ניסים הי"ו לברכה והצלחה להם ולכל בני ביתם בכל מעשה ידיהם בכלל הברכות יבורך ידידנו הנעלה שלומי ניסים הי"ו מוקדש לע"נ הוריהם היקרים:
סאלם אליה בן מסעודה ז"ל, נוריה בת גורג'יה ע"ה,
ת.נ.צ. ב.ה.
◇ עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר ◇

תולדות

12

גיליון שבועי

לקוראי הגליון ולכל בית ישראל
שבת שלום
ומבורך

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

בשם ה' נעשה ונצליח

אשכול יוסף

הידושים נפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

משולחנו של בעל ה"כרם יוסף" רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א
ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" ליומי דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מרגן ורבנן רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי משה צדקה שליט"א ר"י "פורת יוסף" והגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ר"י "חברון"

שהרי רבותינו ז"ל דרשו (נ"ר ונש"י) "וקח לי משם שני גדיי עזים" שהיו שלה ואינם מגול, שכך כתב לה יצחק בכתובתה ליטול שני גדיי עזים בכל יום, הרי שלולי זה לא היה לה ליקח מן הצאן גדיי עזים שהיו גזל בידו, ואיך בעניין זה של בגדי עשוי לא חששה כלל.

ותירץ שלפי שנאמר לרבקה בנבואה "ורב יעבוד צעיר" (כ"ה, כ"ג) שעשוי יהיה עבד ליעקב, לכך ראתה בזה היתר גמור, שכיון שהקב"ה אמר כן, אם כן כל נכסיו של עשוי שייכים ליעקב, דמה שקנה העבד קנה רבו.

וביאר שזה מה שנתכוונה התורה לרמוז במה שנאמר "ותקח רבקה את בגדי עשוי בנה הגדול" דקשה למה צריך להזכיר כאן שהוא היה בנה הגדול, ולאור האמור מיושב דכוונת התורה שבהיות והבגדים היו של בנה הגדול לכך הם נתונים לבנה הקטן, כמו שנאמר לה "ורב יעבוד צעיר".

❧ יישוב ד' ❧

היתה צריכה להוציאו אחת לשלושים יום
כדין מפקיד כסות אצל חבירו

עוד מתרץ המהרש"ח (שם דף י"ז ע"ב) שכיון שבגדי עשוי היו אצלה כבר בבית ולא לבשם עשוי, הרי מחוייב הנפקד לנערם אחת לשלושים יום, וכן במוצא מציאה, וכמבואר בגמרא בבא מציעא (ג), ולכך אמרה התורה "החמודות אשר אתה בבית" לרמוז שכיון שהיה מופקד אצלה היתה צריכה לנערם וכאמור, וסיים דאביעאי לן בגמרא שטחה לצורכו ולצרכה מאי, והעלה בתיקו.

ונראה דכוונתו שתירץ זה יעלה יפה לפי צד אחד בגמרא שגם לצורכו מותר, ולפי זה לק"מ ממה שפסק הרמב"ם (פרק י"ג מהלכות גזילה הלכה י"א) לחומרא. ויול"ע עוד דשמא על פי התוספות שם בב"מ ובהגהות מיימוניות (שם) יש לחלק בין כסות ששטחה לבין בגד שלובש דשרי לצורכו ולצרכה, עיין שם ובתוספות ראש, וצ"ע.

❧ יישוב ה' ❧

הוראת היתר לשעה שיעקב ילבש הבגדים כדי שיוכה בברכות

נראה לתרץ דכיון שראתה רבקה שגילו לה ברוח הקודש שיצחק מבקש ליתן הברכות לעשוי, ראתה בזה הוראת שעה מאת רוח הקודש שיעקב יטול הברכות, וכיון שכדי לזכות בברכות הוכרח שילבש יעקב את בגדי החמודות לעשו, גם זה היה כלול בהוראת שעה של רוח הקודש שילבשם, וכבר כתב הרמב"ם (פ"ט מהל' יסודי המורה ה"ג) שאם יאמר נביא לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה לפי שעה, מצוה לשמוע לו.

"ותקח רבקה את בגדי עשוי בנה הגדול החמודות אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן" (כ"ז, ט"ו).

היאך רבקה אמנו נתנה ליעקב בגדי עשוי בלא דעתו, והלא שואל שלא מדעת גזלן הוי?

❧ יישוב א' ❧

עשוי היה סמוך על שולחן אביו

החתם סופר (נשפ"ו מור"מ משה נפרשמן) מתרץ על פי הגמרא בבא מציעא (יב:) שגדול וסמוך על שולחן אביו יש לו דין של קטן שמציאתו לאביו. ולפי זה כל אשר לעשוי היה של יצחק מחמת שהיה סמוך על שולחנו, ומותר ליהנות מאשה הנאה מועטת שלא מדעת בעלה, דהיינו הלואה לבישת בגדים לזמן קצר, לכן היה היתר במה שהלבישה רבקה את בגדי עשוי ליעקב.

❧ יישוב ב' ❧

עשוי הפקידם אצל רבקה על דעת שתוכל להשאילם

בעל השבט סופר בספרו שערי שמחה מתרץ שעשוי נתן רשות לרבקה והפקיד אצלה את הבגדים על תנאי שתוכל להשאילם לאחרים ולהשתמש בהם כרצונה.

אך יש להעיר דאדרבה משמע במדרש (נ"ל וברש"י כאן) שהלא כמה נשים היו לו לעשוי ובכל זאת היה מפקיד את בגדיו דוקא אצל אמו רבקה, לפי שהיה בקי במעשיהן הרעים של נשיו והיה חושדן שמא יגזלו את בגדיו, לכן הפקידם אצל אימו רבקה שהיתה נאמנת עליו. ומשמע מכל זה שהיה עשוי ירא שלא ישתמשו אחרים בבגדיו, ולכך בדוקא הפקידם אצל רבקה שהיה סמוך ובטוח שלא תשאילם לאחרים. ובמעדני אשר (גליון שמ"ב, ושם כנ"ר הציג כמה מהמיונים שהוצגו כאן) הוסיף להעיר שלא מסתבר שעשוי נתן רשות להשאיל את הבגדים באופן שיגיע לו על ידי זה הפסד הברכות.

❧ יישוב ג' ❧

נאמר לרבקה שעשוי ישתעבד ליעקב ומה שקנה עבד קנה רבו

ראיתי בספר הנותן אמרי שפר לבעל שו"ת הראנ"ח (נפרשמן דף י"ז ע"א) שהקשה כאמור היאך הותר לרבקה ליתן בגדי עשוי ליעקב שזה ודאי גזל גמור ואין הנפקד רשאי לעשות כן, והוסיף

🕊️ יישוב ו' 🕊️

פן ימצא עשיו את יעקב בעת נטילת הברכות ויבקש להורגו

עוד נראה לתרץ בס"ד שרביקה חששה שמא בעת שיטול יעקב את הברכות מיצחק ימצאהו עשיו ואז יבקש להורגו, ולכן משש פיקוח נפש וכן כדי להפריש את עשיו משפיות דמים, הלבשה רבקה ליעקב את בגדי החמודות אשר לעשיו, שהרי ידוע שהיו מצילים את הלושם, ואף כל החיות היו נכנעים אליו, כמבואר בפרקי דרבי אליעזר ובמדרש, ושטעם זה נמרוך היה נקרא "גיבור ציד". וכמו שמצינו שאחרי שנתברר לעשיו שיעקב נטל את הברכות נאמר (כ"ו, מ"א) "ויאמר עשיו בליבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי".

🕊️ יישוב ז' 🕊️

בגדי החמודות שמשו לעבודת הבכורים וכיון שמכר עשיו את הבכורה ממילא מכר גם אותם

הנה בירושלמי (מגילה פ"א הלכה י"א) אמרו מהו החמודות? שהיה משמש בהן בכחונה גדולה. וכן מצאתי במדרש (אגדת נרשית פרק מ"ג הוצא נאז"ה) שמתחילה היתה עבודת הקרבנות בבכורות ולכך הלבשה הקב"ה לאדם בגדי כחונה גדולה שהיה בכורו של עולם, וזה מה שנאמר "ועש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם" ואדם הראשון מסרם לשת, ושת מסרם למתושלח, ומתושלח לנח, ונח לשם שהיה בכורו של נח, שם מסרם לאברהם, ואברהם ליצחק, ויצחק לעשיו שהיה בכור ובהם היה משתמש בעבודת הקרבנות. ולפי זה יש ליישב בפשיטות שכיון שמכר עשיו ליעקב את הבכורה, ממילא בכלל מכירה זו היה כלול גם מכירת בגדי החמודות שהיו משמשים לעבודה. עיין עוד במדרש תנחומא (הקדום נפרשתן י"ג).

🕊️ יישוב ח' 🕊️

בגדי החמודות היו שייכים ליצחק והוא הפקידם אצל רבקה

במדרש הנזכר (אגדת נרשית פרק מ"ג הוצא נאז"ה) שהביא שיצחק הפקידם אצל עשיו, כתב בזה"ל: כיון שראה יצחק, שנשיו של עשיו עובדות עבודה זרה, נטלם מן עשיו והפקידם אצל רבקה. עכ"ל. [וזה דלא כהמדרש שהביא רש"י שעשיו בדוקא היה מפקידם אצל רבקה, או י"ל שגם עשיו מתחילה היה מפקידם אצל רבקה, ולזה הכתוב קוראם "בגדי עשיו אשר איתה בבית" אבל אחר פקד יצחק שלא תחזירם לעשיו אלא ישארו אצלה בפקודתו]. ומעתה לא קשה כלל דאדרבה של יצחק היו, והפקידם אצל רבקה, ובדאי הפקידם אצלה על דעת שתוכל ליתן ליעקב אבינו.

🕊️ יישוב ט' 🕊️

בגדי החמודות היו של יעקב ועשיו החזיקם בגזילה

מצאתי בזה"ק (ז"ח כ"ג שה"ש ט:): שהקשה שהתורה מעידה שהבגדים היו של עשיו, והרי כתוב (כ"ו, כ"ז) "וירח את ריח בגדיו" משמע שהיו של יעקב שנאמר "בגדיו", ומתרץ שהיו שייכים ליעקב, ו"בגדי עשיו" הכוונה שהיו אצלו בגזילה, וכיון שלבשם יעקב חזרו הבגדים לבעליהם. ופשוט שלפי זה מיושב בפשיטות היאך הלבשה רבקה את יעקב את בגדי החמודות. [אך לאיתי על הגמרא נרכות (ו). שנגדי רבן שמתנלים הרי זה מחסיון של המזיקים, שזוה"ק (ח"צ דף ק"צ ע"ב) איתא שיש למזיקים אחיזה צנגדי הסכמים על שיעקב שאל שלל מדעת צנגדי עשיו, וז"ע].

🕊️ יישוב י' 🕊️

למאן דאמר שמותר להשתמש במשכון גוי אתי שפיר

העולם מתרצים על פי הט"ז (יור"ד סימן ק"כ סק"א) שהביא דברי הב"ח שגוי משכון כלי אצל ישראל ואין דעתו לשקעו אצלו אסור לישראל להשתמש בו משום גניבת דעת העובד כוכבים, [וכן דעת המגן אברהם (סימן תע"ב סק"ב) ע"ש]. וחלק עליו הט"ז וכתב שלדעתו ודאי יש היתר ברור להשתמש במשכון של עובד כוכבים שלא ברשותו דלא עדיף מהפקעת הלוואתו דמותר (ח"מ סימן שמ"ט). ומעתה מיושב שהרי עשיו היה לו דין גוי כמבואר בתוספות קידושין (לט: ד"ה מחשבה).

🕊️ יישוב י"א 🕊️

יעקב שנתן עצה לעשיו להרוג את נמרוד היה לו חלק בבגדים

הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל בספרו מגיד משנה (עה"מ) מתרץ דהנה בעלי התוספות עה"ת כתבו עה"פ (כ"ה, ל') "כי עיף אנכי" שאותו היום הרג עשיו את נמרוד על ידי שנטל עצה מיעקב שכל זמן שיהיה נמרוד לבוש בגדי החמודות לא יוכל לו, וכן עשה והרג נמרוד. ונמצא שהיה ליעקב חלק וזכות בבגדי החמודות, שהרי יעקב נתן עצה לעשיו במלחמה היאך יוכל לנצח את נמרוד, והלכה בידנו דאחד ההולך למלחמה ואחד היושב על הכלים שניהם חולקים, כך גם בבגדים אלו היה ליעקב חלק, ולכן היה מותר לו להשתמש בהם.

🕊️ הנושאים הקשורים לפרשתינו

מתוך הספר "כרם יוסף" מגילה (עמ' תק"ט והלאה)

ו' תירוצים מניין שלא נענש יעקב אותן י"ד שנים כנגד י"ד שנים שעבד לישא אשה?

ד' תירוצים למה רש"י מפרש שישמעאל היה רשע (על שאלת הגמ' למה נמנו שומיו) והלא עשה תשובה (צ"צ טז:)?

היאך נענש יעקב אבינו על שפירש מאביו והלא בן נח

אינו מצווה על כיבוד אב (נוזר סא.)?

מערכת "אשכול יוסף" שע"י מכון "כרם יוסף" ומוסדות "אור התורה" בישראל

דוא"ל: keremyosef@okmail.co.il

🕊️ להערות והארות ולקבלת הגיליון מידי שבוע במייל שלח כתובתך במייל לדוא"ל של המערכת [המאושר ע"י גדולי שליט"א]

גיליון "אשכול יוסף" יו"ל לזיכוי הרבים על ידי האחים היקרים והמבורכים מר גדעון ניסים הי"ו, ומר אהרן ניסים הי"ו שנשארו על עצמם כל הוצאות הדפוס להצלחתם ולהצלחת כל בני משפחתם שיחי ומוקדש ומוקדש לעילוי נשמת הוריהם היקרים שלם אליה בן מוסעודה ז"ל ונוריה בת גורגיה ע"ה

מוקדש לע"נ ר' אברהם בן מרדכי ז"ל ת.נ.צ.ב.ה. ולהצלחת ידידנו החשוב מוזה הרבים רבי ראובן הקשורין הי"ו

להצלחת ידידנו מוזה הרבים הרב יעקב שפיר שליט"א ואחיו וב"ב

תולדות

גליון 67 התשע"ד

שבת שלום
ומבורך!

בשם ה' נעשה ונצליח

עזרי נועם ה' עושה שמים וארץ

אשכול יוסף

חידושים בפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מוה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המונטניידים "אור התורה" ליוני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מורנן ורבנן רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי **נושה צדקה** שליט"א ר"י "פורת יוסף" והגאון הגדול רבי **דוד כהן** שליט"א ר"י "חברון"

"ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו" (כ"ה כ"ט)

היאך יתכן שיצחק היה אוכל ממאכלי עשיו והלא אסור לאכול משחיטת מומר ואין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים?

תמהו המפרשים היאך היה אוכל יצחק ממאכלי עשיו, וכמו שמדוקדק גם בפסוק זה "כי ציד בפיו" ותרגם אונקלוס וכן הוא ברש"י שיצחק אהב את עשיו מפני שהיה אוכל מצידו, וכן אנו מוצאים להלן שיצחק מצוה את עשיו (כ"ז ד') "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה", וקשה שעשיו היה מומר (קדושין י"ג. וע"פ רמב"ן פסח א"ת), ומבואר בגמרא (סו"ט ה') שאסור לאכול משחיטת מומר לעבודה זרה, ושחיטת מומר הרי היא נבלה. והלא האבות קיימו את כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין (יומא כ"ג), והרי אין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים (גיטין א')?

❧ **יישוב א' – האבות לא קיימו את כל גזירות דרבנן**

מין **החיד"א** בספרו **פתח עינים** (סו"ט ה') מתרץ שכיון שמהתורה אין איסור לאכול אלא משחיטת מומר לכל התורה כולה, ורק מדרבנן מומר לין נסך ומחלל שבת הרי הוא כמומר לכל התורה, אם כן אף שהאבות קיימו את כל התורה כולה, אפשר שגזירות דרבנן שהיו חכמים עתידין לגזור לפי שנות דור ודור, בזה לא הקפידו לקיים. ואף על פי שאמרו חכמים שאברהם אבינו קיים אפילו עירובי תבשילין, יש לומר שקיים דוקא עירובי תבשילין וכדומה שיש בו טעם מיוחד, שהוא מצוה לכבוד שבת או לכבוד יום טוב. [המפרשים הביאו שכל זה נכון לשיטת הב"ח (יור"ד ס' ז') שסובר ששחיטת מומר נבילה מדרבנן, אבל לדעת הש"ך (ס"ט ס"ק ט"ז) ושאר פוסקים שחיטת מומר אסורה מהתורה].

❧ **יישוב ב' – איסורו רק מדרבנן ולא הוי איסור בהפצא**

בספר **זמר ארזים** (עמוד ע"ז) מתרץ שכיון שאיסורו רק מדרבנן שאז שייך הטעם שכתבו **התוספות** (סו"ט ה' ד"ה צדיקים, גיטין א') שאין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים דוקא בדבר של מאכל כי גנאי הוא לצדיק שיאכל דבר איסור. אבל כאן שכל איסורו רק מדרבנן, האיסור רק בגברא ולא בחפצא, וכמו שבי' התוס' שאין הקב"ה מביא תקלה דוקא במאכל האסור בחפצא ולא אם האיסור בזמן, כמו יוה"כ. וחזק דבריו ממה שכתב **הרא"ש** (קדושין פ"ג סוף ס' ל"א) שחז"ל לא גזרו איסור חפצא על חמץ דרבנן בשעה שישית שהיה גם כן שעת איסור דרבנן.

❧ **יישוב ג' – יצחק היה מחוייב בחינוך בנו ורצה גם לזכותו**

בכבוד הורים שהרי עדיין לא נצטווה על איסור שחיטת מומר

עלה בדעתי לתרץ בס"ד דלעולם האבות קיימו התורה כולה ואפילו גזירות דרבנן, אבל במקום שבקיום מצוה רב ההפסד על התועלת - כידוע לא היו מקיימים, כעין מה שמצינו שאברהם לא מל עד שנצטווה כי מצד שני היה עובר על איסור לחבול בעצמו, והארכתיו בזה **במעדני יוסף** ברית מילה. וכך גם כאן מצד אחד היה לפני יצחק גזירה דרבנן שלא לאכול שחיטת מומר, ומצד שני חינוך בנו שודאי מחוייב בו, וגם עשיו ודאי מקיים מצוה גמורה שמכבד אביו, נמצא שאם יאכל יצחק מצידו של עשיו רב התועלת על ההפסד, אפילו שזה שחיטת מומר כי עדיין יצחק לא נצטווה בה, וקיים המצוות לפני משורת הדין, לכן העדיף יצחק לאכול מצידו של עשיו לקרבו ולזכות אותו במצות כיבוד הורים. וזה יסוד גדול בחינוך כי צריך הרבה מחשבה לדעת להעדיף מה לקרב ומה לרחק.

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (כ"ה י"ט)

היאך יעלה על הדעת שח"ו יחשוד אברהם בשרה אימנו מילי בדוּתא שהיו אומרים ליצני הדור?

בא וראה כח השלום, שבשעה שנתטלטה שרה מיד פרעה ליד אבימלך ונתעברה ביצחק, היו אומות העולם אומרים: הלבן מאה שנה יוולד? אלא היא מעוברת מאבימלך או מפרעה, והיה חשד בליבו של אברהם על אלו הדברים. מה עשה הקב"ה? אמר למלאך הממונה על יצירת הולד, עשה כל איקונין שלו כדמות אביו, כדי שיעידו הכל שהוא בנו אברהם, [מדרש תנחומא].

מקשים העולם היאך יעלה על הדעת לומר שאברהם אבינו חלילה יחשוד בשרה אימנו?

ועוד הלא אברהם אבינו ראה כל מה שנעשה לאבימלך מפני שרה "כי עצור עצר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך" (כ"ה י"ט), והרי לא יעשה הקב"ה נס כזה גדול בחנם, אם לא ששרה ודאי עמדה בצידקותה?

ועוד הלא נאמר בתורה "השב אשת האיש כי נביא הוא" הרי שאברהם ידע צידקותה של שרה ואיך שייך שיחשדנה בדברים אלו של ליצני הדור?

ועוד היתכן ששרה בת תשעים יעשה לה נס בשביל אבימלך?

ועוד הרי המלאך בישרו (י"ג, י') "שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך" וכל הבשורה שיהיה לו בן משרה?

ועוד היאך יאמרו שמפרעה נתעברה שרה והלא מבואר בסדר עולם שבשעה שנלקחה שרה לבית פרעה היה אברהם בן שבעים וחמש, ויצחק נולד כשהיה אברהם בן מאה?

ונאמרו על כך כמה תירוצים בס"ד:

א'. הגאון **רבי יעקב קאפיל מרגלית** זצ"ל בספרו **קול יעקב** ועוד **חבל מפרשים** מתרצים על פי מה שמצינו בגמרא (סו"ט ה' ג"ט) ששרה שדרשו חז"ל "ואם לא נטמאה האשה וטהרה היא ונקתה ונזרעה זרע" שאם נמצאה טהורה, אפילו היתה עקרה נפקדת וזוכה לבן זכר, ומבואר בגמרא שבדרך זו יכולה עקרה לזכות בבנים, ואשר על כן יאמרו ליצני הדור בשביל שנסתתרה עם פרעה ואבימלך לכך נתעברה שרה, וגם אברהם היה בליבו שלא בזכותו נולד יצחק, אלא כאמור.

ב'. שהיה אברהם חושד בשרה שמפני שמתחילה צחקה אחרי שבשר המלאך שזוכו לבן הורידה כח לעולם שיהיו ליצני הדור מסוגלים לומר עלילה שפילה זו שאין לה שום אחיזה במציאות, לכך צר הקב"ה קלסתר פניו של יצחק להורות שליצני הדור לא קיבלו כוחם ממעשה שרה.

ג'. עי"ל שהיה לו עתה הרהורי דברים שבגללו אומרים כך כי היה לו למסור נפשו שלא תלקח בית פרעה ואבימלך.

ד'. עי"ל שחשש שמא היה כאן איזה הרהור קל, עיין כאן בסי' **נחלת שדה**.

ה'. היה לאברהם חשש שע"י יצחק יש חילול ה' שיאמרו כך ליצני הדור כל זמן שיחיה וצריך לבקש מה' שימות, (עין מעייני דג), ושרה חלקה עליו.

ו'. עי"ל שחשש על ידי אמבטי וכמבואר בחגיגה (יד:) ועיין בב"ח (יור"ד ס' קצ"ה). ובחיבורי **"אשכול יוסף"** עה"ת כתי' נתבאר כל זה בארוכה.

דברי חיזוק לעילוי בשמתו הטהורה של רבינו הקדוש מרן עט"ר זצוקל"ה

בפרשתנו מובאר שיצחק אבינו ע"ה מבקש וחפץ לברך את עשיו בטל השמים ומשמני הארץ ושיהיו אומות העולם כורעים ומשתחוים לו, ותמוה מאד מה ראה יצחק אבינו לברך את עשיו הרשע יותר מיעקב אבינו ע"ה עמוד התורה, שהיה לן בעומקה של תורה, וכל כולו היה איש תם יושב אוהלים, יושב בבתי מדרשות ובתי כנסיות, עוסק בתורה ומרביץ תורה. ועשיו הרשע שהיה איש שדה, איש ציד, גונב חושק ומצער ומלסטם את הבריות, ועובר על כל העבירות שבתורה.

ואף שאיתא במדרש ונזכר גם ברש"י (לעילכ"ה כ"ח) "ויאהב יצחק את עשיו כי צייד בפיו" שהיה צד ומרמה את יצחק בדבריו.

מכל מקום אין ספק כי יצחק אבינו ידע את רום ערכו וגודלו של יעקב בנו הקטן, שהיה איש תם יושב אוהלים, ועוסק כל העת בתורה. ומסתמא גם היה יעקב מרבה לדבר ולפלפל בדברי תורה עם יצחק אבינו בעניינים העומדים ברומו של עולם, בדינים העמוקים, בתילי תילים של הלכות. ולעומתו עשיו הרשע ברוב טפשותו היה שואל את יצחק רק שאלות של בור ועם הארץ כגודע, - היאך מעשרים את המלח, היאך מעשרין את התבן, ואף מעשר דמוער מוחכמת יעקב בתורה לא היה לעשיו. ואם כן מדוע חפץ יצחק אבינו לברך את עשיו הרשע על פני יעקב אבינו ע"ה עמוד התורה?

ונראה דאדרבה היא גופא משום שיעקב אבינו היה עמוד התורה, ידע יצחק וצפה למרחוק כי בכח התורה יזכה לרוב עושר והצלחה בכלל מכל כל, ואינו זקוק לברכה כדי לזכות להצלחה בעניני העולם הזה. כי כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, כמאמר התנא באבות (ריש פ"ו), ומבואר עוד שם שעל ידי עסק התורה לשמה זוכה לקנינים רוחניים, וגם נהנין ממנו עיצה ותושיה, בינה וגבורה, ונותנין לו מלכות וממשלה, ותיקור דין, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, והוא צנוע, וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממותו על כל המועשים.

ואת הדבר הזה ראינו בחוש אצל רבינו הגדול עטרת ראשינו מרן רבינו עובדיה יוסף זצוקל"ה, רבינו שמסר נפשו על התורה, והיה ראשיתו מוצר אך אחריתו ישגה מאד. בבחרותו וגם בשנים הראשונות בהיותו אברך, הפנה עורף להנאות העולם הזה ולתשוקותיו, שקד על דלתות התורה מותן עוני ודלות מחפירה. באחת הפעמים התבטא שמרוב רעב היה אוכל דפי גמרא, זה היה מאכלו עוד דף גמרא ועוד דף גמרא! כמה פעמים שח שארוחת הבוקר שלהם היתה לחם יבש ועגבניה! ולא רק בבחרות, אלא גם בהיותו נושא על כתפיו את עולם הבית, משפחה ברוכת ילדים, בבית קטן של חדר וחצי, ללא מטבח. אפילו כפית לחבוש את הקפה או התה לא היה לרבינו, ובעת הנסות אורחים לביתו היו יורדים להשאיל מהשכן כפית! אך כל זה לא גרם לרבינו לחשוב ואפילו לרגע אחד, אולי להפסיק קצת מהלימוד, לא ולא, אהבת התורה בערה בעצמותיו של רבינו מעת ילדותו ועד אחריתו, וזכה בסופו של דבר לכל הברכות הכתובות בתורה, גם לעושר, מלכות, ממשלה, וכל טוב מצרים, אבל עדיין כל זה לא היה מועיין את רבינו, אלא היה חש בכל רגע ורגע "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף". רבינו הגדול מחייב את כולנו, לאהבת תורה!

ע"י יישוב ד' - תמיד רבקה שחטה ובישלה ורק עתה ביקש מעשיו כדי לברכו

עוד מתרץ מרן החיד"א (ס"ט) שרבקה היתה בקיאה במעשיו של עשיו ולעולם לא היתה מניחה לעשיו שישחט עבור יצחק, ובהיותה בקיאה בדינים היתה שוחטת בעצמה, דהכל שוחטין לכתילה ואפילו נשים, (מס' רש מולן ד"ה הכל שוחטין, שו"ע יור"ד רש ס' פ"ו). ועל כן תמיד רבקה שחטה ליצחק, או יעקב.

ורק בפעם הזאת שרצה יצחק לברך את עשיו, צייהו על דיני השחיטה שיעשה השחיטה והבישול בעצמו כדי שיזכה לחול עליו הברכה, וכדי להציל את יצחק משחיטת מומר ומגיעולי גויים הוגד לרבקה ברוח הקודש ונעשה על ידה ועל ידי יעקב, כי אין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים. ואכן בתרגום יונתן בן עוזיאל פירש "כי ציד בפיו" כי מלא רמאות בפיו של עשיו, ולא כמו שתרגם אונקלוס שהיה יצחק אוכל מצידו של עשיו. ועוד גם לפי אונקלוס אין הכרח שהיה אוכל משחיטתו, אלא רק מצידו, ורבקה היתה שוחטת ומכינה.

ומתחילה עלה בדעתי לתרץ שכיון שעשיו הקפיד לכבד את אביו ממילא לא היה שוחט בעצמו שלא להכשיל אביו. אבל דחיתי זאת כי ודאי עשיו היה מדמה לעצמו שהוא צדיק, ואדרבה ואדרבה היה מבקש לשחוט ליצחק להראות צידקותו. ושוב נתתי ליבי למה שהביא מרן הגרי"ל שטיינמן שליט"א באילת השחר שאף על פי שהיה עשיו מכבד אביו, מצינו בתרגום יונתן בן עוזיאל (כ"ו ז"ל) שהביא ליצחק כלב לאכול, הרי שלא נזהר ליתן לאביו דוקא מאכלים כשרים.

ע"י יישוב ה' - יצחק היה אוכלת משחיטת עשיו קודם שכפר

רבותינו בעלי התוספות במושב זקנים מתרצים שמעולם לא אכל יצחק משחיטת עשיו, ולכן נדמן לו יעקב בפעם הזאת והביא מטעמים ליצחק, שאין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים. ומה שנה"י "כי ציד בפיו" היה יצחק אוכל משחיטתו של עשיו, היינו קודם שנשתמד. וכן תירץ החזקוני.

ע"י יישוב ו' - בכל פעם לפני שעשיו שחט הרהר בתשובה

שמה יש לומר שבכל פעם שהיה עשיו בא לשחוט ליצחק היה מהרהר בתשובה, ועל ידי זה היה לו באותה שעה דין של צדיק, [כמבואר בקידושין (מ"ט): שהאומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאני צדיק, אף שהוא רשע גמור מקודשת שמה הרהר תשובה בליבו]. והרי מצינו על הרבה צדיקים שראו ברוח קודשם אם העוף טהור או לא, ועל אחת כמה וכמה יצחק אבינו ע"ה.

ומצאתי עתה את שאהבה נפשי בספר בן לאשרי (עמ' תמ"ה) לצדיק רבי יצחק הכהן הוברמן זצ"ל שכתב כיוצא בזה שבכל פעם שהלך עשיו לשמש את אביו היה מהרהר בתשובה, ופירש על פי זה שהיה יצחק אוהב את עשיו כי ציד בפיו, רק בשעה שציד בפיו, מפני שבאותה שעה היה מהרהר בתשובה. וביאר עוד שלבישת בגדי החמודות היו מסייעות לו ללבוש רוח קדושה והרהורי תשובה, כי תמיד היה משרת את יצחק עם בגדי החמודות (גרי"ל ס"ה ע"ו), והיו אלו הבגדים שעשה הקב"ה לאדם הראשון בגן עדן (פתיק ד"א כ"ז), והיה בהם ריח גן עדן כדכתיב "וירח את ריח בגדיו" ופירש רש"י שנכנסה עמו ריח גן עדן. אך עתה שיעקב לבש את בגדי החמודות, נותר עשיו ללא בגדי החמודות ומפני כך רצה להאכיל לאביו באכילת נבלת כלבו הטמא, ודפח"ח.

ע"י יישוב ז' - כשלא אסור מן הדין לא נאמר הכלל שאין הקב"ה מביא תקלה

בספר פרדס יוסף מתרץ שכיון שהאבות קיימו את כל התורה רק מדין חסידות, ממילא לא שייך בזה את הכלל שאין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים, כי כל זה לא שייך דוקא בדבר איסור ממש. וכן תירץ בחידושי אילת השחר שכיון שבני נח היו מותרים באכילת מאכלים אלו לא נאמר בזה שאין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים.

ע"י יישוב ח' - עשיו היה מרמה שמביא צידו מהשדה אך היה מביאו מרבקה

הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל בספרו מגיד משנה עה"ת מתרץ שבאמת עשיו גם בזה רימה את יצחק במה שהיה אומר לו שמביא לו ציד מן השדה, ולא הביא לו אלא מבית רבקה. ועל פי זה ביאר מה שדרשו חז"ל "ויהי עשו איש יודע ציד" שידוע לצוד ולרמות את אביו, ולכן נאמר "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" שאכל מצידו כיון שריממו שאכל מצידו ובאמת לא היה מצידו כלל, שאסור לאכול מצידו ואין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים.

ע"י יישוב ט' - לא היה לעשיו דין גמור של מומר לעבודה זרה

מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בדרך שיחה (ת"א עמ' קל"ז והלאה) מתרץ שמבואר בגמרא (שוי"ט ס"ט). שאם מתבייש לעבור עבירה בפרהסיא לפני אחד, אינו מומר, וכאן היה מתבייש מיצחק. ואף על פי שאמר בקידושין (י"ב) שהיה מומר, היה מומר לתיאבון ולא להכעיס, ויש דינים בזה לענין רשות בעירוב ועוד. והוסיף עוד שיש לומר שלא היה עובד עבודה זרה ושחיטתו כשרה, ומה שאמרו שכפר בעיקר, זה בבחינה מסוימת.

ברכת מזל טוב מועזקת הלב לידידנו היקר אוצר כלי חמדה מזכה רבים ומקים עולה של תורה הרה"ג **שלמה מזרחי** שליט"א **ורעייתו הרבנית** מנכ"ת תל"א
בהיכנס נכדם בבריתו של אברהם אבינו ע"ה יזכו לרווחת ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת וכל טוב!

מערכת "אשכול יוסף" שע"י מכון
"כרם יוסף" ומוסדות "אור התורה"
keremyosef@okmail.co.il
פסק: 153-2-5373570
ניתן לקבל בכל שבוע את העלון ישירות
למייל, שלח בקשה למייל המערכת - מאושר ע"י
גדול"י שליט"א
© השירות ללא תשלום לזיכוי הרבים ©

מוקדש להצלחת ידידנו היקר אוצר כלי
חמדה מזכה הרבים החתן המפואר
ידידנו ר' **שלמה ראובני** הי"ו
מזכיר בית הדין הרבני בירושלים
יזכה לברכה והצלחה במעשה ידיו, בנים
ובנות עושר וכבוד, ואשר יעשה יצלח.

פרשת תולדות

גיליון 120 התשע"ה
 מזל טוב לידוננו
 מקים עולה של תורה
 הרה"ג **ינון ברוכים** שליט"א
 יו"ר "דורשי ה"
 לרגל **הולדת הבן שיחי**
 יגדלוהו לתו' לחופה ולמעש"ט

אשכול יוסף

חידושים נפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י **רבי יוסף חי סימן טוב** שליט"א מנח"ס "כרם יוסף"
 ראש ישיבת המונטנידים "אור התורה" ליומני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, ר"י "פורת יוסף" הגאון רבי **נחשה צדקה** שליט"א הגאון רבי **דוד כהן** שליט"א ר"י "חברון"

ליל כ' חשון התשע"ה

בס"ד

לכבוד ידי"ג המאור הגדול מרביץ תורה בתלמידים, חובר חיבורים מחוכם, ה'ן נבון וחכם. הרב הנעלה רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א.

אחדשה"מ,

הנני להודות לכת"ר על האי מתנתא טבא דשדר לן ספרו החדש "שיעורי כרם יוסף" על מסכת קידושין, אור חדש על עולם התורה האיר.

נהניתי מסגנונו המיוחד, שמגביר את חשקת הלימוד, כיון שהדברים מאירים ובהירים, תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו בשפה ברורה ובנעימה. בפרט שכת"ר עוסק בנושאים מעניינים המושכים את הלבבות, וכל נושא ונושא מעוטר בתירוצים נפלאים וחשובים במשא ומתן מתוק מדבש, וכדברי אחי הגאון רבי פינחס שליט"א, שיש לו תענוג גדול לקרוא בספרי "כרם יוסף".

ובס"ד מוסר אני מידי יום שיעור לפני התלמידים מתוך ספרו הנכבד, ורואים כמה חדוות הלימוד ושעשועי דאורייתא יש לתלמידים מהחידושים הנפלאים בספר זה.

וכבר נודע מה שכתב הגרעק"א בצוואתו שידפיסו ספריו בהדפסה טובה באותיות ברורות על נייר טוב למען ירוץ הקורא בו. וכזה הוא "כרם יוסף" קידושין, אותיות בהירות מאירות עיניים, ואיכות נייר והדפסה, תורה מפוארה בכלי מפואר!

כה יעשה וכה יוסף, להרבות עוד פעלים, ולהוציא עוד ספרים רבים טובים ומועילים, כדרכו בקודש, אשר ישוטטו בו רבים ותרבה הדעת.

ביקרא דאורייתא

הרב משה יוחאי רז

מחבר הספר "מצא חן" ושא"ס

חדש! הופיע הספר:
"כרם יוסף" קידושין
מעתה לומדים

עם יותר בהירות! עם יותר מתיקות!

"ויעקב נתן לעשו לחם וניזיד עדשים" (כ"ה, ל"ד)

למה יעקב אבינו נתן לעשיו לחם, הלא לא ביקש ממנו אלא נזיד עדשים?

ביאור א'

שמוא יטען עשיו דלא הוי מכירה כי נטה למוות ומחוייב היה אברהם להאכילו נזיד עדשים

עלה בדעתי בס"ד ליישב על פי מה שמצינו במסכת קידושין (ח:) התקדשי לי בככר, תנהו לכלב אינה מקודשת, ואם היה כלב שלה מקודשת. בעי רב מרי מה הדין בכלב רין אחריה ואמרה לו שיתן הככר לכלב ותתקדש לו האם מקודשת או לאו, האם באותה הנאה שמצילה ממוות גומרת בדעתה להתקדש לו, או שמוא יכולה לומר לו מהתורה אתה חייב להצילני, ונשארת הגמרא בתיק"ו.

וכן כך גם כאן במכירת הבכורה יש לומר, שלכאור יכול היה עשיו אחר כך להטיל פקפוק במכירה, בטענה שהיה במצב של פיקוח נפש ולכן הסכים למכירת הבכורה תמורת נזיד עדשים, אבל למעשה המכירה לא תחול כי מהתורה מחוייב יעקב להביא לו נזיד עדשים כדי להצילו, לכך הקדים יעקב אבינו תרופה למכה והקדים ליתן לו לחם, ובזה יצא מכלל סכנה, וממילא המכירה חלה בתוקף גמור אחר שנטל נזיד העדשים תמורת הבכורה.

ביאור ב'

שמוא יטען עשיו שאין ליעקב אלא שכר אכילתו כדין רופא שפסקו לו דמים הרבה

כעין זה ביאר בספר מיכל מים חיים בפרשתן על פי מה שנפסק בשו"ע (סימן של"ו סעיף ג') מי שיש לו סמנים, וחבירו חולה וצריך להם, אסור לו להעלות בדמיהם יותר מן הראוי. ולא עוד, אלא אפילו פסקו לו בדמיהם הרבה, מפני צורך השעה שלא מצאו סמנים אלא בידו, אין לו אלא דמיהן.

וממילא כך גם כאן, לכאור יכול היה עשיו אחר כך לטעון שכיון שהיה חולה ונוקק לאכילתו מחמת רעב וצמא, ממילא אין ליעקב אלא שכר אותו האכילה, אף על פי שפסק לו תמורתו את הבכורה כדין הפוסק לרופא דמים הרבה עבור הסמנים דאין לו אלא שכרו, לכך הקדים יעקב לעשיו לחם שבזה יצא מכלל רעב וצמא, והיה צלול בדעתו ומכר לו בכורתו תמורת נזיד העדשים.

ביאור ג' - אם רעב שונאך האכילהו לחם

ע"ל על פי מאמר שלמה המלך ע"ה (משלי כ"ה, כ"א) "אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים", כעין מה שמצינו במסכת מגילה (טו:) ת"ר מה ראתה אסתר שזימנה את המן? רבי יהושע אומר מבית אביה למדה, שנא' "אם רעב שונאך האכילהו לחם". ויעיין ברבינו בחיי (פרק כ"א) שפירש בדרך זו הטעם שסילק אברהם את ישמעאל מביתו עם לחם וחמת מים, לפי שראה במראה הנבואה שעתידים בניו להשתעבד תחת ידי ישמעאל, וישנאו אותם שנאה גדולה שאין אומה בעולם שיהיו שונאים לישראל כבני ישמעאל, על כן התנהג אברהם עמו כמו שראוי להתנהג עם השונא ונתן לו לחם ומים, ככתוב "אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים".

ביאור ד' - על ידי שיילפת הפת בעדשים לא יאכל כדרך זולל וסובא

עוד עלה בדעתי בס"ד לפרש על פי מה שכתב רבינו הרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה קצ"ה) שיש איסור לאו מן התורה לאכול כמו זולל וסובא, והביא לשון הגמ' בסנהדרין (סג.) אזהרה לבן סורר ומורה מניין ת"ל "לא תאכלו על הדם", דהיינו לא תאכל אכילה שהיא מביאה לשפוך דם, והיא אכילת זולל וסובא שחייב עליה מיתה, וכשאוכל כמו זולל וסובא עובר על לאו, וכתב המשנ"ב (קנ"ו סק"ד) שמתוך זה אנו למדין שגם באופן שאינו מתחייב מיתה על אכילתו, כגון שלא בימי הנערות וכדומה, מכל מקום נוכל לראות כמה מגונה ומכוער הדבר ביותר מדכתיב "ואמרו אל זקני עירו בננו זה וגו' זולל וסובא", ונאמר בקבלה (משלי כ"ג כ') "אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו", [ולהרמב"ן נכלל כל זה במצות עשה של קדושים תהיין]. והנה כבר כתבו המפרשים, רב האי גאון ועוד, דדבר שנראה מסברא ממיידות ונימוסין גם בן נח מצווה בו, ואשר על כן יש לומר שכיון שביקש עשיו מיעקב הלעיטני נא, והיינו שביקש לאכול כדרך זולל וסובא, לכך הביא יעקב לעשיו גם לחם כדי שילפת הפת בעדשים, ואולי על ידי זה יפרישו מאיסור שלא יאכל כדרך זולל וסובא.

ביאור ה' - בזמנם היו נוהגים לגמור המקח על ידי סעודה

הרד"ק מפרש בשם אביו ז"ל שיעקב נתן לעשיו מחיר כסף תמורת הבכורה, והלחם ונזיד עדשים היו לאכילת שניהם על המכירה כדי לקיימה, וכן כתב הרשב"ם שעשיו מכר בכורתו ליעקב בדמים. וכן מבואר בחזקוני שהלחם ונזיד עדשים היו כעדות לקיום המכירה: ויעקב נתן לעשיו עם הכסף שנתן לו במקח נתן לו לחם ונזיד עדשים לעדות קיום המכירה כדרך כל לוקחים מקח, וכן מצינו "ויקרא לאחיו לאכול לחם" בברית בין יעקב ולבן. וכן כתב בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סי' תש"ל) שבימי קדם נהגו לגמור העסקא על ידי אכילה ושתיה. והספורנו כתב שיעקב עשה קניין חליפין בקניין הבכורה מעשיו.

ביאור ו' - היה בדעתו של יעקב להאכילו גם מבלי מכירת הבכורה

בספר עונג שבת לרבי אפרים צבי קרקאבסקי זצ"ל כתב לבאר דלכאור' יפלא על יעקב אבינו שהיה מדתו רחמים היאך יתכן שבשעה שביקש ממנו אחיו עשיו הלעיטני נא מן האדום לא רצה ליתן לו אלא רק תמורת מכירת הבכורה, וביאר שבודאי יעקב אבינו היה נותן לעשיו גם מבלי המכירה, והראה לדבר שלבסוף נתן לו גם לחם, יותר ממה ששאל, אך ניצל הזדמנות זו למכירת הבכורה, לפי שראה שעיפה נפשו להורגים שהיה מלא רציחה ואין ראוי כלל לעבודה, שהרי כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו, לכן עשה כל זה בתחבולה שימכור את בכורתו, להוציא יקר מזולל.

ביאור ז' - עשיו ביקש גם לחם העשוי מעדשים

בפירוש ידי משה על מדרש רבה מבאר בדברי רבי יוחנן שאמר מניה ומן פטרוניה, שהוקשה לר' יוחנן כפל לשונו של עשיו מן האדום האדום הזה, ועוד הלא לא בקש עשו לחם, לכך מפרש ר' יוחנן שעשיו כפל לשונו, להורות שרוצה נזיד עדשים וגם לחם של עדשים, לזה אמר מניה היינו תבשיל עדשים בעצמם, ומן פטרוניה הכוונה מן החלות של עדשים, כי התרגום של מצות הוא פטירן, לפיכך נתן לו לחם ונזיד עדשים, ומלת עדשים חוזרת גם על נזיד וגם על הלחם, ששניהם היה מין עדשים כרצונו של עשיו.

ביאור ח'

שמא יש לומר שיעקב סעד ליבו בפת וחילק גם לכל בני הבית על הזכות שנפלה בחלקו בשמחת קניית הבכורה כעין מה שעושים סעודת מצוה ביום שזוכה האדם במצוות

ביאור ט'

שמא ע"ל שנתכוין יעקב להפרישו לעשיו על ידי אכילת הלחם מאכילת דבר איסור כגון אבל מן החי וגזל וכדומה, דעל ידי זה ישבע ולא יבוא אחרי זמן קצר לאכול דבר איסור

**פרשת
תולדות
התשע"ו**

גיליון: 169 שנה ד'

**שבת שלום
והודש טוב מבורך!**

אשכול יוסף

חידושים ופלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימון טוב שליט"א מנחה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המונותיזם "אור התורה" ליוני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מרנן ורבנן הגאונים ארזי הלבנון רבותינו ראשי הישיבות

הגאון הגדול מוה"ר משה צדקה שליט"א ר"י "פורת יוסף", הגאון הגדול מוה"ר דוד

כהן שליט"א ר"י "תברון"

יישוב א' - יש אומרים שנצרכה שבועה בשביל חלות המכירה

אכן מצינו לאור החיים הקדוש שמפרש שמהות השבועה לא היתה לראיה בעלמא, אלא חלק ממהות מכירת הבכורה, דכיון שבמכירת הבכורה היה כמה דברים שאין בהם ממש, כמו כבוד ומעלה, שעליהם הקפיד יעקב לעבודת בית אלהינו שהיא בבכורות, והלא על פי ההלכה אין אדם מקנה, לא במכר ולא במתנה, דבר שאין בו ממש, כידוע, (רמב"ם הלכות מכירה פ' כ"ב) לזה נתחכם יעקב ליכות בהן על ידי שבועה, וכן קיימא לן להלכה (יו"ד סי' רל"ט) שהשבועה חלה בין על דבר שיש בו ממש ובין על דבר שאין בו ממש.

ומבואר מדברי האוה"ק שיעקב לא השביע את עשיו כפשוטו בשביל שלא יערער אחר כך על המכירה, אלא עיקר השבועה היתה בשביל חלות המכירה, דמעיקר הדין אי אפשר להקנות דבר שאין בו ממש, אך מועיל על ידי השבועה. וכן כתב המהר"ם שי"ף בחי' בסוף ב"ק. ברם מדברי הראשונים, הרמב"ן והחזקוני מבואר שהשבועה היתה רק לראיה, וא"כ עדיין צ"ע.

ומצאתי תנא דמסייע להאווה"ק, דהנה הר"ן בדרשותיו (הדרוש השני), כתב: "ויעקב ראה כי מכירת הבכורה לבושתו וכלימתו, [של עשיו], לזה אמר "השבועה לי כיום", ולא רצה זה למען יאסר עשיו בזה מיראתו לנפשו, כי איש כמוהו לא יאסרהו נדר וכל שבועת איסר, וכבר אמרו רבותינו ז"ל שחמישה עבירות עבר עשיו בו ביום, ומכללם שכפר בעיקר. אלא לפי שהיה יעקב רואה מקום ערעור על המכירה, כי בכורת אב כיצחק לא ישקול כסף מחירה, [כלומר שאין ערך ממון לבכורת יצחק, וכמה כסף שיעקב יתן לא יועיל להעריך הבכורה], לכך רצה לקיים המכירה בשבועת עשיו, לבל יזקק אליו עוד אם יבוא לערער עליה, גם כי משפטי האומות עד היום לחזק קניינים, והשעבוד אשר להן חולשה בצד מה, על ידי שישבע המשעבד והמקנה".

ומבואר בדברי הר"ן להדיא כדברי האור החיים הקדוש שיעקב השביע את עשיו אך ורק בשביל לחזק את חלות המכירה, ולא מצד נאמנות שעשיו לא יערער אחר כך, כי ודאי חשוד הוא לישיבע לשקר, כמו שכפר בתחיית המתים, וכן כתב הספורנו שמפני שהקניין היה על דבר שאין בו ממש, השבועה תמלא חסרונו.

"ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו וימכור את בכורתו ליעקב" (כ"ה, ל"ג)

היאך יעקב השביע את עשיו על מכירת הבכורה והלא עשיו היה חשוד לשקר שהרי גזל ועבד עבודה זרה ועבר על שפיכות דמים וגילוי עריות?

יש להקשות כאן קושיא גדולה, דהנה מסקנת הגמרא בבבא מציעא (ה: ו.) שמי שחשוד על הממון, כגון לכפור בפיקדון או במלוה וכדומה, אינו חשוד להישבע לשקר, שהרי משביעים את מי שמודה במקצת או כופר בפיקדון, וכתבו התוספות (שם ה: ד"ה דחשיד) בשם ה"ר יהודה חסיד שמי שחשוד על ממון כשר לשבועה משום דשמא על ידי שבועה יפרוש מגזל, אבל גזלן ודאי, כמו שמממון אינו פורש הוא הדין משבועה אינו פורש, ולכן גזלן פסול לשבועה מהתורה, ומי שבא לתבוע גזלן נשבע בעצמו שהגזלן חייב לו ונוטל, [וע"ע תוס' שם ו. ד"ה ספק]. וכן נפסק בשו"ע (חו"מ סי' צ"ב ס"ג) שכל מי שחשוד ליקח ממון חבירו, הרי הוא חשוד על השבועה.

והנה הרמב"ן כתב שיעקב השביע את עשיו שלא יחפז בבכורה ולא ירשנה לעולם, ולא יערער על המכירה לעולם, וכן כתב החזקוני שיעקב השביעו שלא יחזור בו להיות מערער על מכירת הבכורה מיום זה ולהבא, ומבואר מדבריהם שיעקב השביע את עשיו לאות וראיה על המכירה, שלא יוכל אח"כ לערער על המכירה ולחזור בו, וכן כתב בשו"ת הריב"ש (סי' שכ"ח), ע"ש.

ולפי זה צריך עיון גדול דכיון שעשיו רשע היה, וחשוד לגזול בידים, ממילא חשוד גם על השבועה לישיבע לשקר ולא יעמוד בשבועתו, ועוד מצינו עוד שאף באותו היום שחזר עייף מן השדה עבר כמה עבירות, כמו שדרשו חז"ל במדרש בפרשתו "ויבוא עשיו מן השדה והוא עייף" שעבר על חמישה עבירות, הרג רצח עבד עבודה זרה וכפר בתחיית המתים וגנב ולפיכך מת אברהם שלא יראה ברישעו, ובגמרא (נ"ז ז' טו:) איתא שבא על נערה מאורסה. ואם כן איזה תועלת יש להשביע אדם שגזל ועובר על ג' עבירות, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים?

ישוב ב' - יעקב השביעי את עשיו ביצחק אביו

עלה בדעתי בס"ד לפרש שלפי שעשיו היה מכבד את אביו יצחק כנודע, ומצינו שאף לבסוף כשרצה להרוג את יעקב, לא העז להורגו בחיי אביו יצחק כדי שלא לצער, וכמו שנא' (כ"ז, מ"א) "ויאמר עשיו בליבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי", לפיכך השביע יעקב את עשיו באביו יצחק, ושוב מצאתי בס"ד שכן מפורש להדיא במדרש בראשית רבתי (בפרשתן), וזה לשונם: "במה השביע יעקב לעשיו, אם תאמר בהקב"ה, והלא כפר בו, ואם תאמר במילה, והלא כפר בה, אלא נשבע בחיי יצחק אביו, שהרי בכבוד אבותיו היה זריז".

והדברים מבהילים ונוקבים חדרי בטן, ויש בהן כדי לעורר בדורנו על כבוד אביו ואמו, עד כמה שאף עשיו הרשע שהיה רוצח נואף וכופר, בכל זאת היה נזהר בכבוד אביו, [אלא שמתוך זה התעוררתי להקשות איך יקרא עשיו זריז בכבוד אבותיו, ומשבחים אותו בכל מקום על שהיה מכבד את אביו, והלא אין חרפה גדולה לאב יותר מזה שבנו מורד במלכות שמים וגונב ונואף, ואם כן היאך יחשב עשיו לאחד שכיבד את הוריו, שהרי מי שחוטא הרי הוא מחלל שם אבותיו, כמו שמצינו בתורה גבי בת כהן שזינתה שבמעשה זה את אביה היא מחללת, ואשמח לקבל בזה יישובים]. **הערת המערכת: תשובות מפורטות שיתקבלו, יתפרסמו אי"ה בגיליון הבא!.**

ישוב ג' - אין משביעים חשוד דווקא על שעבר

מצאתי להגאון רבי יצחק זילברשטין שליט"א שתירץ בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל על פי שיטת הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל שכל מה שאסור להשביע חשוד, דחיישינן שישבע לשקר ונמצא שם שמים מתחלל, היינו דווקא שנשבע על העבר, שמיד בעת שנשבע מתחלל שמו יתברך, דיצא שם שמים לבטלה. אבל בשבועה דלהבא מותר להשביעו דאין כאן חילול השם, שהרי לא בטוח שיעבור על שבועתו, ולכן מומר השולח גט משביעים אותו שלא יבטל את הגט, כמבואר בשו"ע (אבה"ע סי' ק"מ סעיף י"א), וכך גם כאן שבועת יעקב לעשיו היה על להבא שלא יערער על המכירה, והדברים נפלאים.

ישוב ד' - יעקב השביע לעשיו עשיו לא יבקש תחבולות אצל יצחק לערער על המכירה
לולא דמסתפינא הייתי מתירץ דלפי שהיה יעקב יודע שעשיו ציד בפיו ליצחק, וכמו שפירש רש"י בשם המדרש שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו, לכך היה יעקב ירא שמא אחר המכירה ילך עשיו ויספר ליצחק את דבר המכירה ויבקש תחבולה שיצחק יורה ליעקב על ביטול המכירה, או שימכרנה בחזרה לעשיו, לכך הקדים יעקב תרופה למכה, והשביע את עשיו שלא יערער על דבר המכירה לעולם בשום אופן ובשום תחבולה, וממילא בודאי כאשר ישמע יצחק שעשיו נשבע ליעקב, יצטרף גם הוא לחזק את מכירת הבכורה ליעקב, ולא יתן לבטלה בשום אופן, כדי שלא יעבור עשיו על שבועתו, [וכעין מה שמצינו בחז"ל שיעקב השביע את יוסף שיעלה את עצמותיו, ואף שהיה סמוך ובטוח ביוסף שבודאי יקיים בקשתו, ולא נצרך להשביעו אלא כדי שעל ידי שבועתו לא יוכל מלך מצרים למנוע מאת יוסף לקיים שבועתו לאביו].

ישוב ה' - השבועה היתה חמורה אצלם ביותר

הרבה מפרשים כתבו לבאר שאף שעשיו עבר על ג' עבירות באותו היום, מכל מקום היה חמור בעיניהם עניין השבועה, וכמו שמצינו באברהם שהשביע את אבימלך, וכן יעקב ללבן, וכן עשו כריתת ברית על ידי שבועה, ועל כן יעקב שעשיו לא יעבור על שבועתו.

ולדעתי דבריהם דחוקים מאוד, דכיון שכפר עשיו בכל, ואף זלזל בבכורה, מה תועיל שבועה, ואינו דומה שבועת אבימלך ולבן, לשבועת עשיו, שבודאי עשיו שהיה נואף ורוצח ומלסטם את הבריות, היה גם חשוד שלא לקיים שבועתו. ועיין בכתב סופר שכתב שלבסוף עשיו אכן הפר את שבועתו בכך שהתחרט וביקש לערער על מכירת הבכורה ולהרוג את יעקב.

אך קצת יש לחזק את פירושם שיעקב לא העלה מתחילה בדעתו שעשיו יפר שבועתו, ממה שהוסיף הכתב סופר לבאר שכאשר יעקב שכב בבית אל הניח את האבנים כמין מרזב סביב לראשו, לפי שהיה ירא מפני חיות רעות, כמו שפירש רש"י בשם המדרש, וצ"ע למה היה לו ליעקב לירא מחיות רעות, וביאר דרבותינו בשבועות (לט:) אמרו שבשעה שמשביעים, העומדים שם אומרים זה לזה (במדבר ט"ז) "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה", כדתניא רבי שמעון בן טרפון אומר (שמות כ"ב) "שבועת ה' תהיה בין שניהם" מלמד שחלה שבועה על שניהם, ופירש רש"י ששניהם נענשין בה [אם נשבע לשקר], לפי שלא דקדק למסור ממונו ביד נאמן ובאו לידי חילול השם. ועל כן היה יעקב ירא מחיות רעות, כמו שאמרו באבות (פ"ה מ"ט) חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא.

"עין חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר"
גיליון "אשכול יוסף"

מופץ ברחבי הארץ לזיכוי אלפים

על ידי האחים היקרים והנעימים

מר גדעון ואהרן ניסים הי"ד

העומדים לימין מפעלנו הכבירים

לברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם

להם ולכל בני ביתם שיחי'

מוקדש לעילוי נשמות הוריהם היקרים

מר סאלם אליה בן מסעודה ז"ל

ומרת נוריה בת גורג'יה ע"ה,

ת.נ.צ.ב.ה.

מכתבים למערכת

לכבוד הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א

אודות מה שהקשטם ותיצתם בעלונכם המיוחד "אשכול יוסף" מדוע ביקש אברהם מתנות.

הנה בעצם הקושיה הכפולה יש להוסיף עוד – דהרי כתוב בפסוק [בראשית כ"ה ו'] ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות, ופירש"י שם וז"ל: "דבר אחר מה שניתן לו על אודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו, הכל נתן להם שלא רצה ליהנות מהם". וא"כ קשה דאם לא רצה להנות ממתנות אלו מדוע בכלל ביקש שיתנו לו מתנות.

ובאמת ברד"ק ביאר דהטובה שהתכוין אברהם אבינו שיעשו לו באמרו "למען ייטב לי בעבורך" היא שלא יהרגו אותו ולא שביקש טובה אחרת דהרי אף ממלך סדום לא רצה לקבל כלום. אך לרש"י קשה.

א. בענין התיירוץ דעשה כן לפרוע חובותיו – הנה יש לחזק דבריכם ממה שכתב באמרי שפר [לגר"ש קלוגר] ביאר כן דלצורך פריעת חובות מותר ואף מצוה לקחת מתנות כיון דלזה רשע ולא ישלם, ולכן רצה אברהם ליקח מתנות כדי לשלם חובותיו, וכמו שמצינו באמת ברש"י [בראשית י"ג ג'] דבחזרתו ממצרים פרע הקפותיו, ולכן לקח מתנות מראש על דעת זה. ולפי"ז מובן היטב שמה שנשאר לו מכל המתנות הללו נתן לבני הפילגשים כיון דמעיקרא לא רצה להנות מזה וכל מה שלקח הוא רק לצורך פריעת חובותיו. ב. בדרישה [חור"מ רמ"ט] ביאר דכוונת אברהם אבינו הייתה שכל השרים יחניפו לו ויתנו לו מתנות, שע"ז כל אחד יחשוב שאברהם אבינו יתן לו את שרה לאשה, ועי"ז כל אחד ישמור עליו מפני השר השני שגם הוא דעתו עליה וכך לא יהרגוהו וכך יחיו שניהם ולא יפגע בהם אף אחד.

ג. בשפתי חכמים כתב דאמר כן לפייס ולרצות את שרה כיון דנשים חומדות ממון.

ד. בפני דוד לחיד"א ביאר דביקש מתנות כדי לרצות ולפייס לשרה על לקיחתה ויתפרסם שהחזירוה בעל כרחם ולא חטאו עמה.

ה. יש שרצו לומר דכיון דפרעה ואבימלך היו גויים לכן לא חשש אברהם לקבל מהם.

וכן הוכיח הגרי"ח סופר שליט"א דאין בגוי חשש דשונא מתנות יחיה מהא דאיתא בביצה [כד.] מעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר ר"ג דמותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו, ופירש"י שם "שאני שונאו", ומשמע דלולא שהיה ר"ג שונא לאותו נכרי לא היה נמנע מלקבל הימנו.

אך לכאורה דבר זה תלוי בטעמים למניעת קבלת מתנה, דאם הטעם שלא יבוא לגזול ממון שאינו שלו או משום שיבטח בקב"ה שיתן לו די מחסורו א"כ זה שייך גם בקבלת מתנה מגוי ויש לימנע ממנה, אך לפי הסמ"ע דמניעת קבלת מתנה הוא כדי שלא ימנע מלהוכיח את הנותן על מעשיו הרעים א"כ י"ל דבגוי אין חיוב הוכחה דהרי כתוב בפסוק "הוכח תוכיח את עמיתך" וכמו שכתבתם.

וע' בספר עלינו לשבח [ויקרא עמ' שכ"ז] שהביא כן בשם הגר"י סרנא דלטעם זה מותר לקחת מתנה מגוי, אך הביא שם בשם ספר חסידים דאף בגוי יש מצות הוכחה וכמסופר בנביא שיונה הלך להוכיח לאנשי נינוה. ז. בספר קדושת ציון תירץ קושיא זו דכוונת אברהם אבינו הייתה שיתנו לו מתנות אך הוא לא ירצה לקחתם ולכן "וחייתה נפשי בגללך" דהרי שונא מתנות יחיה וזה עצמו שיסרב לקחתם יגרום לו לחיות. אך ביאור זה לא יסתדר עם דברי רש"י הנ"ל שאברהם לקח את המתנות ואח"כ הביאם לבני הפילגשים.

בברכה ובתודה על הכל

אליהו נתנאל

חיפה

אודות שאלתכם למה אליעזר סירב לאכול עד אשר ידבר את דברו, אציין שראיתי ולענ"ד נחמד הוא - בספר זרעה של רחל להגרש"ז זלזניק זצ"ל שכתב לבאר על פי מש"כ בספר חסידים שאם נותנים לאדם מתנה בחושבם שהוא צדיק או חכם ולא כן הוא ק גזל הוא אצלו. וכאן חשבו שהוא אברהם כמ"ש על בוא ברוך ה', ולכן לא רצה לאכול עד שיאמר להם שהוא רק עבד אברהם, ואז אם שוב יבקשוהו לאכול יהיה רשאי לאכול.

בהוקרה והערכה, **משה יהודא פריד**

ס. פאולא ברזיל

לכבוד הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א.

אודות מה ששאלתם בגיליון "אשכול יוסף" פרשת לך לך, האיד רצה אברהם מתנות, וביארתם י"א תירוצים.

הנה הקושיא חזקה כיון שאחר כך כתב שנתן אברהם לבני הפילגשים כל המתנות שקיבל אודות שרה, (בראשית כ"ה ו', וברש"י שם) וא"כ למה היה צריך בכלל למתנות:

שמעתי מלפני כמה שנים מכ"ק אדמו"ר משומרי אמונים אשדוד שליט"א שכל אדם יש לו ניצוצות ששייכים אליו, גם במאכליו וגם בבגדיו וחפציו, ואברהם אבינו ראה שיש כמה דברים במצרים ששייך לשורש נשמתו שצריך לתקנו, ולכן ביקש מתנות, ואמר וחייתה נפשי בגללך, היינו נשמתו שיתקן מה שצריך, ומשסיים לתקן כל מה שצריך, לקח כל אלו המתנות ונתן לפני הפילגשים.

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך", **בני ברק**

לכבוד ידי"ג מזכי הרבים ומפיץ את אור התורה בספריו החשובים ובעלים לתרופה, הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א ראיתי את שאלתכם על בן עזאי שלא נשא אשה ובקוראי בו בשבת עלה בליבי לישב הדבר שהיות וידע ששקיעותו בתורה היתה גדולה מאד, על כן היה ירא שבעת שילך ללמוד ישכח עצמו ואשתו תחכה לו ודמעתה על לחיה בצער וכאבה העיכוב. ומחמת צערא יוכל למות כמו שהיה עם רב רחומי ע"י כתובות ס"ב ע"ב, לכן לא נשא אשה.

בכבוד רב, **רחמים בביאן**

ירושלים

לכבוד מערכת "אשכול יוסף"

שלום וברכה!

אודות שאלתכם היאך אברהם אבינו ביש וציפה שיתנו לו מתנות, ותיצתם בכמה אופנים. הנה נראה להוסיף עוד שהגר שפחת שרה הייתה בתו של פרעה, וראה אברהם ברוח הקודש שעתיד לשאת אותה לאישה ועל כן קיבל מתנות בעבורה (נדרניה) דרך שרה שכן היא זאת שיעצה לו לשאת אותה והכניסה צרתה לביתה על כן באו המתנות דרכה.

חזק וברוך על העלון

שרון שמאע

טבריה